

Дудко Н.С.

студентка,

Науковий керівник: Бусленко В.В.

кандидат політичних наук, доцент,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В РЕЛІГІЙНІЙ СФЕРІ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

В Україні став реальністю релігійний плюралізм. Він є головною відмінністю у порівнянні з релігійно-суспільною ситуацією в пострадянських країнах. Наша країна досягла задовільних стандартів у сфері свободи совісті та захисту прав релігійних меншин. Значним чинником цього стало удосконалення діяльності інституцій державного управління в релігійній сфері. Релігія та релігійні організації залишаються об'єктом впливу державної політики. Тому є потреба в подальшому науковому обґрунтування основних напрямів оптимізації регулюючого впливу держави у процесі реалізації конституційного принципу свободи совісті, відносин з релігійними організаціями.

Інституціоналізація державно-церковних відносин в сучасній Україні відбувається в умовах, коли незважаючи на поліконфесійність релігійного середовища та відсутність однієї офіційної церкви, в системі органів виконавчої влади продовжує функціонувати державний орган у справах релігій. Даний орган зазнавав постійних структурних змін та одинадцять змін керівництва. Це призвело до певної «розбалансованості» у його діяльності, послаблення контрольних та регулюючих функцій держави в релігійній сфері і в цілому до зменшення управлінської спроможності впливу на державно-міжконфесійні відносини. Нині проблемами державної політики у релігійній сфері займається Департамент у справах релігій та національностей Міністерства культури України. Разом з тим, як зазначає Р. Небожук, «в країнах розвиненої демократії часто немає потреби в спеціальному державному органі, який би реалізовував державну політику в релігійній сфері» [1, с. 10].

Попри це відмітимо, що суттєвою характеристикою ситуації є тенденція до більш високого ступеня взаємодії між органами, котрі забезпечують державну політику в релігійній сфері та міжконфесійними структурами, неурядовими організаціями, об'єднаннями із захисту свободи совісті.

Орган державної влади в релігійній сфері функціонує в умовах, коли вітчизняному законодавству бракує прозорості, чіткості та правової визначеності у врегулюванні низки ключових проблем системи державно-церковних відносин. Не до кінця врегульованими залишаються питання ступеня управлінському впливі на релігійну сферу в сфері забезпечення права людини на діяльність відповідно до своїх релігійних переконань, рівності/нерівності релігійних організацій перед законом у процесі реалізації державних політик. Є також потреба в подальшій розробці концептуальних основ оптимізації державної політики в галузі реалізації конституційних гарантій свободи совісті, виконання Україною зобов'язань, взятих нею при вступі до Ради Європи.

Доцільним є існування окремого державного органу у справах релігій у структурі виконавчої влади. Окрім функцій органу координації державно-церковних відносин, він мав би чіткіше виконувати інформаційно-аналітичну, організаційну, правову, прогнозуючу і координуючу функції. Це дозволило б ефективніше вирішувати проблеми, пов'язані з врегулюванням процесу реституції майна релігійних організацій, присутності релігійних організацій в військовій та освітній сфері.

На даний час в системі державного управління продовжуються пошуки оптимальної схеми для взаємин держави з конфесіями. Зі сторони держави ефективним механізмом регулювання діяльності релігійних організацій є процедура їх реєстрації. Специфікою нового державного органу у справах релігій могло б бути більш тісніша взаємодія з управліннями юстиції в плані координації питань, пов'язаних з процедурою реєстрації релігійних організацій та об'єднань. Ці питання становлять обоюсторонній інтерес як держави так і церкви. Разом з тим надання релігійним центрам та організаціям правоздатності юридичної особи розширило їм можливості для налагодження самостійних контактів з представниками влади, політиками, ігноруючи уповноважених на це державою центральних інституцій у справах релігій. Тому є необхідність в потребі розробки положення щодо порядку проведення релігієзнавчої експертизи в державному органі у справах релігій з метою визначення релігійного характеру організацій, котрі звертаються із заявою про реєстрацію статуту. Важливо також створити при державному органі у справах релігій центри, які б здійснювали моніторинг та забезпечували б аналіз функціонування новітніх напрямів і течій, які можуть негативно впливати на суспільно-політичну ситуацію в країні. З метою ефективної діяльності інститутів державного управління в релігійній сфері важливою є правова фіксація деполітизації діяльності релігійних організацій і недопущення можливостей для їх використання політичними партіями з метою досягнення росту електоральної підтримки.

В контексті оптимізації державно-церковних відносин і підвищення ефективності державного управління у цій сфері необхідним є удосконалення українського законодавства про свободу совісті та релігійні організації, яке б передбачало надання релігійним об'єднанням статусу юридичної особи. Чинний закон надає статус юридичної особи лише релігійним організаціям. Наслідком цього, є те, що «церква» згідно закону не є видом релігійної організації, хоча де-факто залишається інституцією, яка об'єднує релігійні організації вірян. При цьому церква не має статусу юридичної особи. Така правова незахищеність в умовах зростання конфліктності в міжконфесійному середовищі є небезпечним і може погіршитися через втручання окремих політиків в релігійну сферу з ціллю заборони діяльності певних конфесій чи перегляду прав на церковне майно.

Необхідно також врегулювати спеціальним законом процес повернення відчуженого у церков майна, удосконалити нормативно-правове забезпечення соціального партнерства між державою та релігійними організаціями.

Удосконалення правового поля державно-конфесійних відносин має призвести до регламентування прав та обов'язків церков, релігійних організацій з однієї сторони, та органів виконавчої влади в сфері релігійної сфери, з іншої. Чим більшою буде відповідність їх діяльності існуючим в демократичному суспільстві нормам, тим менш ймовірною буде загострення релігійних конфліктів та неправових рішень, котрі спираються на інтереси окремих посадових осіб.

Список використаних джерел:

1. Небожук Р. Реалізація політики у сфері свободи совісті в системі державного управління: аналіз паттернів сучасної світової практики // Державне управління: теорія та практика. – 2009. – № 1 (9). – С. 1–12.